

А. У. Кірычэнка

Кафедра класічнай філалогіі, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Мінск, Беларусь

**ДЗЕЯСЛОЎНА-ІМЕННЫЯ АПІСАЛЬНЫЯ ЗВАРОТЫ
Ў ДЗЕЯННЯХ СВЯТЫХ АПОСТАЛАЎ:
АСАБЛІВАСЦІ БЕЛАРУСКІХ ПЕРАКЛАДАЎ**

У артыкуле прааналізаваны структурна-семантычныя і сінтаксічныя асаблівасці двух беларускіх перакладаў дзеяслоўна-іменных апісальных зваротаў у Дзеяннях Святых апосталаў: Біблейскай Камісіі Беларускай Праваслаўнай Царквы і Секцыі па перакладзе пры Канферэнцыі каталіцкіх біскупаў Беларусі.

Ключавыя словы: фразеалогія, дзеяслоўна-іменны апісальны зварот, Дзеянні Святых апосталаў, грэчаскі арыгінал, асаблівасці перакладу.

A. Kirychenka

Department of classical philology, Belarusian State University, Minsk, Belarus

**VERBAL-NOMINAL DESCRIPTIVE EXPRESSIONS
IN THE ACTS OF THE HOLY APOSTLES:
FEATURES OF BELARUSIAN TRANSLATIONS**

The structural-semantic and syntactic features of two Belarusian translations of verbal-nominal descriptive expressions in the Acts of the Holy Apostles are analyzed in the article: of the Bible Commission of the Belarusian Orthodox Church and of the Translation Section at the Conference of Catholic Bishops of Belarus.

Keywords: phraseology, verbal-nominal descriptive expression, Acts of the Holy Apostles, the Greek original text, features of translation.

Аўтар:

Арына Уладзіміраўна Кірычэнка – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры класічнай філалогіі БДУ.
arinak@tut.by

Author:

Aryna Kirychenka – PhD in philology, associate professor of the department of classical philology, BSU.

Сучасная беларуская мова валодае рознымі спосабамі выражэння дзеяння, працэсу ці стану: з дапамогай аднаслоўнага дзеяслова (напрыклад, *згаджацца, верыць, агледзець*) і з дапамогай дзеяслоўна-іменных апісальных зваротаў (*даць згоду, мець веру, зрабіць агляд*). Апошні спосаб уяўляе сабой канструкцыю, якая складаецца з семантычна спустошанага дзеяслова (часцей за ўсё *даваць, мець, рабіць, прымаць* і да т. п.) і абстрактнага назоўніка с прыназоўнікам ці без. Вучоныя-фразеологі па-рознаму называюць такія канструкцыі: перыфразычныя звароты (Ш. Балі), апісальныя выразы (В. У. Вінаградаў), дзеяслоўна-іменныя апісальныя звароты (І. Я. Лепешаў), фразеалагічныя спалучэнні аналітычнага характару (В. М. Тэлія), дзеяслоўна-іменныя фразеалагізмы

(М. М. Шанскі, М. М. Капыленка) і г. д. «Фразеологические сочетания аналитического характера формируются, как правило, за счет контрастирующего сочленения отвлеченной лексики... из которой черпаются семантически ключевые слова для сочетаний слов, и лексики конкретной, придающей этим сочетаниям семантическую специфику и их связанность: питать надежду, приходит к решению...» [8, с. 16]. Асаблівасцю дзеяслоўна-іменных апісальных зваротаў з'яўляецца канцэнтрацыя лексічнага значэння ў субстантыўным кампаненце і ў большасці выпадкаў наяўнасць аднаслоўнага сіноніма-дзеяслова, аднакарэннага з назоўнікам у складзе апісальнага выразу: *аказваць дапамогу – дапамагаць, прымаць удзел – удзельнічаць, мець намер – намервацца* і г. д. Наяўнасць такога сіноніма сведчыць пра цэласнасць значэння зваротаў, што дазваляе адносіць іх да фразеалагічнага корпуса беларускай мовы. Аднак не ўсе лінгвісты лічаць дзеяслоўна-іменныя апісальныя злучэнні фразеалагізмамі, за рамкі фразеалогіі іх выносяць, напрыклад, В. У. Вінаградаў і І. Я. Лепешаў.

Дзеяслоўна-іменныя апісальныя звароты – з'ява ўніверсальная, уласцівая розным мовам: ст.-грэч. *ἔχειν χρεῖαν* 'мець патрэбу', *διδόναι ζωήν* 'даваць жыццё', лац. *iter habēre* 'здзяйсняць шлях, ісці', *spem habēre* 'мець надзею, спадзявацца', ням. *Rast halten* 'адпачываць', *Schluss machen* 'скончыць', англ. *make peace* 'заключаць мір, мірыцца', фр. *remporter une victoire* 'атрымаць перамогу', польск. *mieć nadzieję* 'мець надзею, спадзявацца', рус. *отдать приказ, вести борьбу, оказать помощь*, бел. *трымаць слова, рабіць памылкі, мець намер*, укр. *давати бій, дати уявлення* і г. д.

Большасць дзеяслоўна-іменных апісальных выразаў мае значэнне ўрачыстасці, патэтыкі і таму выкарыстоўваецца ў мове публіцыстыкі, мастацкай літаратуры, афіцыйна-дзелавой сферы. Шмат такіх канструкцый ужываецца ў тэксце Бібліі, у прыватнасці, Новага Завету, як у мове арыгінала, так і ў перакладах. Раней намі былі разгледжаны дзеяслоўна-іменныя апісальныя звароты ў грэчаскім тэксце Евангелляў, у Сінадальным перакладзе на рускую мову і перакладах Евангелляў розных аўтараў на беларускую мову (гл. [1], [2], [3], [4], [5]). Далей мы прааналізуем ужыванне гэтых канструкцый у тэксце Дзеянняў Святых апосталаў і параўнаем спосабы іх перакладу на беларускую мову, які выканалі Беларуская Біблейская Камісія Рускай Праваслаўнай Царквы (БК БПЦ) [6], створаная па ініцыятыве Мітрапаліта Філарэта, і Секцыя па перакладзе пры Канферэнцыі каталіцкіх біскупаў Беларусі (ККББ) [7].

Як тэкст Евангелляў, так і тэкст Дзеянняў Святых апосталаў утрымліваюць у сабе значную колькасць дзеяслоўна-іменных апісальных зваротаў з рознымі

дзеяслоўнымі кампанентамі, што абумоўлена больш вялікімі семантычнымі, сінтаксічнымі і стылістычнымі магчымасцямі такіх перыфрастычных спалучэнняў у параўнанні з аднаслоўным дзеясловам.

Дзеясловамі, якія ўтвараюць апісальныя канструкцыі ў Дзеяннях Святых апосталаў, з'яўляюцца $\delta\acute{\iota}\delta\omega\mu\iota$ 'даваць', $\epsilon\check{\chi}\omega$ 'мець', $\rho\omicron\iota\epsilon\acute{\omega}$ 'рабіць', $\pi\acute{\iota}\mu\pi\lambda\eta\mu\iota$ 'напаўняць', $\lambda\alpha\mu\beta\acute{\alpha}\nu\omega$ 'атрымліваць' і некаторыя іншыя.

Існуюць шмат прыкладаў, калі грэчаскі зварот літаральна і аднолькава перакладаецца ў абодвух беларускіх варыянтах: ...*ἐλπίδα ἔχων* εἰς τὸν Θεόν, ἦν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται... (24:15) – ...*маючы надзею на Бога, якую і самі яны падзяляюць*... (БК БПЦ) – ...*і маючы надзею на Бога*... чаго яны і самі чакаюць... (ККББ). І ў наступных выпадках мы назіраем аднолькавы пераклад дзеяслоўна-іменнага апісальнага спалучэння, цалкам эквівалентны грэчаскаму арыгіналу: *παραγγελίαν λαμβάνειν* (16:24) – *атрымаць загад*, *ἐξουσίαν λαμβάνειν* (26:10) – *атрымаць уладу*, *διδόναι ἐξουσίαν* (8:19) – *даць уладу*, *διδόναι ζωὴν* (17:25) – *даць жыццё*, $\rho\omicron\iota\epsilon\acute{\iota}\nu$ κακά (9:13) – *учыніць зло*, $(\acute{\alpha}\pi\omicron)\delta\acute{\epsilon}\chi\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$ τὸν λόγον (2:41, 11:1, 17:11) – *прыняць слова*, $\pi\lambda\eta\sigma\theta\eta\eta\alpha\iota$ θάμβους καὶ ἐκστάσεως (3:10) – *напоўніцца жахам і здзіўленнем*, $\pi\lambda\eta\sigma\theta\eta\eta\alpha\iota$ Πνεύματος (Ἁγίου) (4:8, 4:31, 9:17, 13:9) – *напоўніцца Духам (Святым)*, $\pi\lambda\eta\sigma\theta\eta\eta\alpha\iota$ ζήλου (13:45) – *напоўніцца зайздасцю*, $\epsilon\check{\chi}\epsilon\iota\nu$ πίστιν (14:9) – *мець веру*, $\epsilon\check{\chi}\epsilon\iota\nu$ ἀσθενείας (28:9) – *мець хваробы*, $\tau\upsilon\chi\acute{\alpha}\nu\epsilon\iota\nu$ ἐπικουρίας (26:22) – *атрымаць дапамогу* і г. д.

Дзеяслоўна-іменны апісальны зварот $\acute{\alpha}\pi\omicron\delta\acute{\epsilon}\chi\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$ τὸν λόγον, які выкарыстоўваецца ў тэксе Дзеянняў, існаваў у старажытнагрэчаскай мове і раней: яго фіксуе «Старажытнагрэчаска-рускі слоўнік» І. Х. Дварэцкага са значэннем «успрымаць слова» (у Платона).

Не ўсе спалучэнні, якія былі прыведзеныя вышэй, аднолькава перадаюцца аднымі і тымі ж перакладчыкамі. Напрыклад, у перакладзе ККББ у спалучэннях з дзеясловам $\pi\lambda\eta\sigma\theta\eta\eta\alpha\iota$ ($\pi\lambda\eta\sigma\theta\eta\eta\alpha\iota$ Πνεύματος (Ἁγίου) і $\pi\lambda\eta\sigma\theta\eta\eta\alpha\iota$ ζήλου) для перадачы дзеяслоўнага кампанента ў беларускай мове выкарыстоўваецца прыметнік *поўны*: *поўны Духа Святога* (11:24) і *поўныя зайздасці* (5:17). Гэта прыклад перакладу іншай сінтаксічнай канструкцыяй, магчыма, з прычыны таго, што прыметнік больш кароткі ў параўнанні з дзеясловам.

У некаторых выпадках пераклады БК БПЦ і ККББ адрозніваюцца дзеяслоўным ці іменным кампанентам: $\epsilon\upsilon\rho\acute{\iota}\sigma\kappa\epsilon\iota\nu$ χάριν (7:46) – *знайсці **благадаць*** (БК БПЦ) – *знайсці **ласку*** (ККББ); $\epsilon\check{\chi}\epsilon\iota\nu$ λόγον (19:38) – *мець **скарпу*** (БК БПЦ) – *мець **справу*** (супраць) (ККББ); $\rho\omicron\iota\epsilon\acute{\iota}\nu$ τὰ θελήματα (13:22) – *здзейсніць **жаданні*** (БК БПЦ) – *выканаць **жаданні*** (ККББ); $\rho\omicron\iota\epsilon\acute{\iota}\nu$ δυνάμεις (19:11) – *тварыць*

цуды (БК БПЦ) – *рабіць цуды* (ККББ). Розніца ў перакладах, на наш погляд, абумоўлена наступнымі прычынамі: па-першае, уплывам на пераклад БК БПЦ царкоўнаславянскага і, магчыма, рускага Сінадальнага перакладаў (7:46, 19:11), па-другое, існаваннем сінонімаў (13.22), па-трэцяе, немагчымасцю дакладнага перакладу і неабходнасцю канкрэтызаваць семантыку дадзенага спалучэння (19:38 – грэчаская лексема λόγος вельмі шматзначная, таму перакладчыкі БК БПЦ абралі варыянт *скарга*, магчыма, пад уплывам рус. *жалоба*, а ККББ – *справа*, дадаўшы прыназоўнік *супраць*, каб падкрэсліць юрыдычны аспект).

Таксама існуюць прыклады розных перакладаў абедзвюх частак спалучэння: ἔχειν εὐχὴν (21:23) – *мець абет* (БК БПЦ) – *даваць абяцанне* (ККББ); ποιεῖν κοπετόν (8:2) – *правіць галашэнне* (БК БПЦ) – *чыніць плач* (ККББ); ἔχειν ἄνεσιν (24:23) – *даваць паслабленне* (БК БПЦ) – *пакідаць пэўную свабоду* (ККББ). Амаль усе прыведзеныя прыклады адрозніваюцца ад грэчаскага арыгінала перакладам менавіта дзеяслова, што можа пацвердзіць думку пра сканцэнтраванасць значэння звароту ў іменным кампаненце.

Адной з прыкмет дзеяслоўна-іменнага апісальнага звароту як фразеалагічнай адзінкі з’яўляецца цэласнасць значэння, наяўнасць аднаслоўнага сіноніма-дзеяслова. Гэтая акалічнасць дае магчымасць перакладчыкам перадаваць грэчаскую канструкцыю адным дзеясловам: ποιεῖν χαράν (15:3, літ. ‘рабіць радасць’) – *радаваць* (ККББ), ποιεῖν τὴν συνωμοσίαν (23:13, літ. ‘рабіць змову’) – *паклясціся* (ККББ), ἔχειν ζητήματα (25.19, літ. ‘мець пошукі’) – *спрачацца* (ККББ). Такі спосаб выбралі толькі перакладчыкі ККББ, у той час як аўтары перакладу БК БПЦ дадзеныя звароты імкнуліся перадаць бліжэй да арыгінала, хоць і з некаторай лексічнай заменай, якую патрабавалі законы беларускай мовы: *прыносіць радасць, учыніць змову, мець спрэчныя погляды*.

У той жа час шмат аднаслоўных дзеясловаў перакладзена дзеяслоўна-іменным апісальным зваротам у абодвух варыянтах ці толькі ў адным з іх: ἀγαθοῦργεῖν (14:17) – «дзеючы дабро» (БК БПЦ) – *чыніць дабро* (ККББ), ὀχλοποιεῖν (17:5) – *учыніць натоўп* (БК БПЦ) – *сабраць натоўп* (ККББ), какоῦν (7:19, 12:1, 18:10) – *чыніць/рабіць зло* (БК БПЦ) – *рабіць зло* (ККББ), βούλεσθαι (12:4) – *мець намер* (БК БПЦ і ККББ), κατασεῖν (12:17, 13:16, 19:33, 21:40) – *даваць знак* (БК БПЦ і ККББ) і г. д. Як *даваць знак* таксама перакладзены дзеяслоў νεύειν у тэксте БК БПЦ: Ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν... (24:10) – *Павел жа, калі правіцель даў яму знак гаварыць, адказаў...* (БК БПЦ). А перакладчыкі ККББ, магчыма, зыходзячы з жадання

спрасціць сінтаксічную канструкцыю, у складзе якой ёсць зварот *genetivus absolutus*, перадалі два дзеяслова *νεύσαντος* і *λέγειν* іншым дзеяслоўна-іменным апісальным спалучэннем: *Тады намеснік даў слова Паўлу, і ён сказаў...*

Прычынай перакладу дзеяслова спалучэннем таксама з'яўляецца і адсутнасць у беларускай мове аднаслоўнага эквіваленту кампозітным грэчаскім лексемам (*ἀγαθοῦργεῖν* = *ἀγαθός* 'добры' + *ἔργον* 'праца', *ὀχλοποιεῖν* = *ὄχλος* 'натоўп' + *ποιεῖν* 'рабіць') і не толькі кампозітным: *μαθητεύειν* (14:21) – *прыдбаць вучняў* (БК БПЦ і ККББ). Але і пры наяўнасці аднаслоўнага дзеяслова перакладчыкі часта выбіраюць апісальны зварот: *θύειν* (14:13, 14:18) – *прынесці ахвяру* (БК БПЦ і ККББ), *παθεῖν* (17:3) – *прыняць пакуты* (БК БПЦ), *μαρτυρεῖν* (10:22, 15:8) – *даць сведчанне*, *med.-pass. мець сведчанне* (БК БПЦ), *ἐκψύχειν* (5:5, 5:10, 12:23) – *выпусціць/спусціць дух* (БК БПЦ) – *аддаць духа* (ККББ), *ἡγεῖσθαι* (15:22) – *мець старшынства* (БК БПЦ) і г. д. На наш погляд, менавіта стылістычная афарбоўка апісальных канструкцый, узнёслы характар іх значэння ў параўнанні з аднаслоўнай лексмай прымушае перакладчыкаў выкарыстоўваць дзеяслоўна-іменнае спалучэнне.

Цікава, што часцей дзеяслоў перакладае апісальным зваротам БК БПЦ, а ККББ знаходзіць аднаслоўны эквівалент: *παθεῖν* (17:3) – *цярпець*; *μαρτυρεῖν* (10:22, 15:8) – *засведчыць*; *κακοῦν* (7:19, 12:1) – *крыўдзіць/пераследаць*; *ἀπειλεῖν* – літ. 'пагражаць, *med.* пад страхам пакарання забараняць' (4:17) – *накласці суровую забарону* (БК БПЦ) – *забараніць* (пад пагрозаю) (ККББ). У апошнім прыкладзе мы бачым трохчленнае спалучэнне, з азначэннем пры іменным кампаненце. Ва ўрыўках 16:40, 20:1, 20:2 дзеяслоўна-іменным спалучэннем *даць настаўленне* перадаецца дзеяслоў *παρακαλεῖν* у абодвух перакладах, а ў 16:39 гэты ж дзеяслоў мае эквіваленты *напрасіць прабачэння* (БК БПЦ) і *перанпрасіць* (ККББ); мы бачым, як аўтары перакладаў улічваюць кантэкст.

Два грэчаскіх аднаслоўных прыметніка перакладзены дзеяслоўна-іменным спалучэннем: *ἐνδεής* (4:34, літ. 'пазбаўлены, які жыве ў нястачы') – *цярпець нястачу* (БК БПЦ і ККББ), *ὀμότεχνος* (18:3, літ. 'які займаецца той жа справай, які працуе ў той жа галіне) – *валодаць аднолькавым рамяством* (БК БПЦ). На наш погляд, прычынай гэтага з'яўляецца немагчымасць знайсці ў беларускай мове аднаслоўны, цалкам адпавядаючы сэнсу арыгінала, спосаб перакладу. У двух выпадках прыметнік *πλήρης* 'поўны' ў спалучэнні з назоўнікам перадаецца дзеяслоўна-іменным зваротам: *πλήρης πίστεως* (6:5) – *напоўнены вераю* (БК БПЦ), *πλήρης θυμοῦ* (19:28) – *напоўніцца лютасцю* (БК БПЦ) – *напоўніцца гневам* (ККББ).

У адным выпадку беларускае дзеяслоўна-іменнае спалучэнне *зрабіць ласку* і ў перакладзе БК БПЦ, і ў перакладзе ККББ адпавядае грэчаскаму назоўніку χάρις ‘ласка, паслуга’: ...αἰτούμενοι **χάριν** κατ’ αὐτοῦ ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ... (25:3) (літ. «якія прасілі ласку ў адносінах да яго, каб выклікаць яго ў Іерусалім») – ...*і прасілі зрабіць ласку і выклікаць яго ў Іерусалім...* (БК БПЦ) – ...*прасілі яго зрабіць ласку і прыслаць Паўла ў Ерузалем...* (ККББ). Магчыма, жаданне перакладчыкаў растлумачыць сэнс фрагмента зрабіла немагчымым пакінуць літаральны пераклад.

Вельмі цікавым нам падалося выкарыстанне ў абодвух перакладах дзеяслоўна-іменнага спалучэння *ўчыніць змову* там, дзе ў арыгінале мы бачым сінтаксічны зварот genetivus absolutus: ...**γενομένης ἐπιβουλῆς** αὐτῶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων... (20:3) – ...*а калі Іудзеі ўчынілі супраць яго змову...* (БК БПЦ) – ...*юдэі ўчынілі супраць яго змову...* (ККББ). Перакладчыкі абсалютна змянілі сінтаксічную структуру грэчаскага тэксту з-за адсутнасці такога звароту ў беларускай мове і з лагічнага дзейніка ἐπιβουλῆς зрабілі залежны субстантыўны кампанент спалучэння. Яшчэ адзін прыклад ужывання дзеяслоўна-іменнага спалучэння на месцы іншай сінтаксічнай канструкцыі з падобнымі кампанентамі мы бачым ва ўрыўку 27:24: Τῶν δὲ στρατιωτῶν **βουλῆ ἐγένετο** ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν ... (літ. ‘Воінаў жа намер быў, каб вязняў забіць...’) – *Воіны мелі намер пазабіваць вязняў...* (БК БПЦ). Назоўнік βουλῆ мае значэнні ‘воля, рашэнне, намер, нарада’, і перакладчыкі аддалі перавагу таму значэнню, якое больш за ўсё падыходзіць па кантэксте.

Як дзеяслоўна-іменны апісальны зварот *даваць згоду* ў абодвух перакладах перададзена фразеалагічнае адзінства катаφέρειν ψῆφον ‘падаваць голас, літ. уносіць каменьчык пры галасаванні’: ...ἀναιρουμένων τε αὐτῶν **κατήνευκα ψῆφον**... (26:10) – ...*і калі забівалі іх, я даваў згоду...* (БК БПЦ) – *Калі іх забівалі, даваў згоду* (ККББ). Перакладчыкі ў дадзеным выпадку растлумачылі сітуацыю, якую сучасны чытач можа не зразумець, а не пераклалі літаральна.

Існуюць прыклады, калі грэчаскі дзеяслоўна-іменны зварот перакладаецца свабодным словазлучэннем ці іншай сінтаксічнай канструкцыяй: πλησθῆναι τῆς συγχύσεως (19:29, літ. ‘напоўніцца збянтэжанасцю’) – быць ахопленым смутай (БК БПЦ) – «ахапіла хваляванне» (ККББ); οὐδεμίαν αἰτίαν φέρειν (25:18, літ. ‘не несці ніякага абвінавачвання’) – не назваць ніякай віны (БК БПЦ); αἰτιώματα καταφέρειν (25:7, літ. ‘уносіць абвінавачванні’) – выказваць абвінавачванні (БК БПЦ і ККББ). У гэтых выпадках літаральны пераклад на беларускую мову немагчымы.

Такім чынам, у тэксце Дзеянняў Святых апосталаў ужываецца шмат дзеяслоўна-іменных апісальных зваротаў, як у грэчаскім арыгінале, так і ў беларускіх перакладах БК БПЦ і ККББ. Стылістычная маркіраванасць такіх канструкцый, іх больш вялікія сінтаксічныя і семантычныя магчымасці спрыяюць таму, што перакладчыкі часта літаральна перадаюць іх у сваіх перакладах. Канешне, і жаданне як мага бліжэй да арыгінала данесці слова Божае вымушае аўтараў перакладаў выкарыстоўваць аналагічныя спалучэнні. Але ёсць і прыклады несупадзення з грэчаскай канструкцыяй. Прычынамі несупадзення з'яўляюцца: немагчымасць літаральных перакладаў, неабходнасць улічваць кантэкст, жаданне растлумачыць асобныя фрагменты, стылістычная афарбоўка апісальных зваротаў у параўнанні з аднаслоўнай лексэмай.

Літаратура

1. *Кириченко А. В.* Глагольно-именные описательные выражения в Евангелии от Марка: структурно-семантический и переводческий аспекты // Русский язык: система и функционирование (к 90-летию БГУ и 85-летию профессора П. П. Шубы): материалы V Междунар. науч. конф., Минск, 11–12 окт. 2011 г. / Белорус. гос. ун-т; редкол.: И. С. Ровдо (отв. ред.) [и др.]. Минск, 2011. С. 83–86.
2. *Кириченко А. В.* Глагольно-именные описательные выражения в русском и белорусском текстах Евангелия от Иоанна. // Актуальные проблемы филологии: античная культура и славянский мир: сб. науч. ст. / РИВШ; редкол.: Г. И. Шевченко (отв. ред.) [и др.]. Минск, 2011. С. 80–84.
3. *Кириченко А. В.* Глагольно-именные сочетания в русском и белорусском текстах Евангелия: структурно-семантический и переводческий аспекты: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.02; 10.02.01. Минск, 2010. 19 с.
4. *Кірычэнка А. У.* Дзеяслоўна-іменныя спалучэнні ў беларускіх перакладах Евангелія паводле Яна // Філалагічныя штудыі = Studia philologica: сб. навук. арт. / пад рэд. Г. І. Шаўчэнка, К. А. Тананушкі; рэдкал.: А. В. Гарнік [і інш.]. Вып. 8. Мінск, 2015. С. 41–44.
5. *Кірычэнка А. У.* Дзеяслоўна-іменныя фразеалагізаваныя спалучэнні ў сучасных беларускіх перакладах Евангелія паводле Мацвея // Беларусь: паўночнае вымярэнне: працоўныя матэрыялы III Міжнароднага Кангрэса даследчыкаў Беларусі, Літва, Каўнас, 11–13 кастр. 2013 г. Т. 3. / Vitautas Magnus University; Навук. Рада: А. Казакевіч (старш.) [і інш.]. Каўнас, 2014. С. 528–531.
6. *Новы Завет Госпада нашага Ісуса Хрыста: [пераклад з грэчаскай мовы].* Мінск: Прыход Свята-Петра-Паўлаўскага сабора, Медыял, 2017. 542 с.
7. *Новы завет: пераклад з арыгінальнай мовы / Секцыя па перакладзе літургічных тэкстаў і афіцыйных дакументаў Касцёла Камісіі Божага Культы і Дысцыпліны Сакрамэнтаў пры Канферэнцыі Каталіцкіх Біскупаў у Беларусі.* Мінск: Про Хрысто, 2017. 687 с.
8. *Телия В. Н.* Типы языковых значений. Связанное значение слова в языке. Москва: Наука, 1981. 269 с.